

TALCOTT PARSONS (1902-1979) nhà Xã hội học Mỹ nổi tiếng với lý thuyết hành động xã hội đã có ảnh hưởng quan trọng đến xã hội học hiện đại. Các công trình của ông liên quan đến một hệ thống lý thuyết chức năng. Xã hội được xem như một hệ thống phức tạp mà các bộ phận làm việc với nhau để thúc đẩy tình đoàn kết và sự ổn định.

Sau khi nhận bằng Cử nhân từ trường cao đẳng Amherst năm 1924, Parsons theo học tại Đại học Kinh tế London và Đại học Heidelberg, nơi ông nhận bằng Tiến sĩ năm 1927. Ông gia nhập Đại học Harvard và bắt đầu giảng dạy xã hội học từ năm 1931. Năm 1944, ông trở thành giáo sư xã hội học và năm 1946, ông được bổ nhiệm làm Chủ nhiệm khoa - chức vụ Parsons được giữ cho đến năm 1956. Ông ở lại Harvard cho đến khi nghỉ hưu năm 1973. Parsons cũng là chủ tịch Hiệp hội Xã hội học Hoa Kỳ năm 1949.

Trong công trình lớn đầu tiên *Cấu trúc của hành động xã hội* (1937), Parsons đã phát triển lý thuyết về hành động xã hội dựa trên nguyên tắc tự nguyện. Theo Parsons, cơ sở lý thuyết xã hội học không nằm trong lĩnh vực nhân cách như Sigmund Freud mặc định, mà ở các cấu trúc thể chế bên ngoài của xã hội. Lý thuyết hành động cho rằng các hiện tượng xã hội phải được hiểu theo nghĩa riêng lẻ nhưng cũng phải được xem xét ở mức độ hành động tập thể. Mặc dù là một người theo chủ nghĩa tự do trong bối cảnh nước Mỹ, song Parsons chịu ảnh hưởng nhiều từ Durkheim, với các khái niệm như trật tự, đoàn kết và hòa nhập xã hội, cũng như một số khía cạnh của gia đình và vai trò giới trong các tác phẩm của mình.

Công trình *Hệ thống xã hội* (1951) đánh dấu sự dịch chuyển phân tích của Parsons sang các hệ thống có quy mô lớn và các vấn đề của trật tự xã hội, hướng đích, hội nhập và cân bằng. Ông đã phát triển và phân tích hệ thống theo cách tiếp cận xã hội học, lý giải cách thức mà các cấu phần liên quan, gắn kết tương tác với nhau tạo nên cấu trúc của một hệ thống xã hội, góp phần vào sự duy trì và phát triển hệ thống đó. Khi có một thành phần

thay đổi thì các thành phần khác sẽ điều chỉnh để bù đắp. Parsons và cách tiếp cận chức năng chiếm một vị trí trung gian giữa xã hội học cổ điển và xã hội học đương đại. Đối với Parsons, có rất nhiều hệ thống mà các bộ phận được kết nối với nhau, phụ thuộc lẫn nhau, duy trì trật tự hoặc trạng thái cân bằng. Đây có thể là tổng thể xã hội, các cấu trúc hoặc thể chế bên trong xã hội (kinh tế, hệ thống luật pháp, thể chế tôn giáo), hoặc các hệ thống con nhỏ hơn (gia đình hoặc cá nhân) cấu thành nên xã hội. Cách tiếp cận chức năng trở nên thống trị đến nỗi vào cuối những năm 50 của thế kỷ XX, xã hội học và chức năng luận trở nên đồng nhất với nhau. Quả thực kể từ khi chức năng luận trở nên thống trị, xã hội học đã có nhiều sự phát triển mới trên thực tế.

Vào cuối những năm 80, chức năng luận và Parsons ít nhiều bị lãng quên và phê phán, được thay thế bằng một loạt các mô hình phát triển với nhiều cách tiếp cận phi chức năng học lý giải xã hội. Trong những năm gần đây một số nhà xã hội học đã cố gắng hồi sinh chức năng luận. Một số cách tiếp cận mới được phát triển trong đó nội dung có lồng ghép cách tiếp cận chức năng. Có thể nói, xã hội học của Talcott Parsons và lý thuyết chức năng cần được tiếp tục nghiên cứu để có thể hiểu được sự phát triển của các tư tưởng và trường phái xã hội học trong nghiên cứu thế giới đương đại.

ĐẶNG NGUYỄN ANH

Tài liệu tham khảo

1. Bert, Adams, and R. A. Sydie. 2001. *Sociological Theory*, Thousand Oaks, Pine Forge.
2. Cuff, E. C., W. W. Sharrock and D. W. Francis. 1992. *Perspectives in Sociology* (3rd edition). London, Routledge.
3. Grabb, Edward G., 1990. *Theories of Social Inequality: Classical and Contemporary Perspectives* (2nd edition), Toronto, Holt, Rinehart and Winston.

4. Knapp, Peter. 1994. *One World – Many Worlds: Contemporary Sociological Theory*, New York, Harper-Collins.
5. Parsons, Talcott. 1951. *The Social System*, New York, Free Press.
6. Parsons, Talcott. 1967. *Sociological Theory and Modern Society*, New York, Free Press.